

İlköğretim Öğretmenlerinin Ödüllendirilmelerine Dönük Uygulamaların Etkililik Düzeyi Ölçesi

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). İlköğretim Öğretmenlerinin Ödüllendirilmelerine Dönük Uygulamaların Etkililik Düzeyi Ölçesi. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=23396>

Özet

İlköğretim Öğretmenlerinin Ödüllendirilmelerine Dönük Uygulamaların Etkililik Düzeyi Ölçeği, 2002 yılında Yılmaz Tonbul tarafından doktora tezi kapsamında geliştirilmiş bir ölçektir. Bu ölçek, Türk eğitim sisteminde uygulanan ödüllendirme pratiklerinin ilköğretim okulu öğretmenleri üzerindeki **etkililik düzeyini** belirlemek amacıyla tasarlanmıştır.

Ölçek, ödüllerin örgütsel hedefleri destekleme, bireysel gereksinimleri karşılama ve uygulamadaki **açıklik** ile **adillik** gibi temel boyutları ölçmektedir. Araştırma, İzmir örneği üzerinden gerçekleştirilmiş olup, elde edilen psikometrik veriler ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik özelliklerinin güçlü olduğunu göstermektedir. Ölçek, eğitim yönetiminde ödül sistemlerinin etkinliğini değerlendirmek için kritik bir araçtır.

Anahtar Kelimeler

Ödüllendirme, Öğretmen Ödüllendirme, İlköğretim, Yönetim, Eğitim Sistemi, Performans, Etkililik Düzeyi, Doktora Tezi.

Yazarlar

Yılmaz Tonbul

Amaç

Ölçeğin temel amacı, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere yönelik uygulanan ödüllendirme mekanizmalarının algılanan **etkililik düzeyini** sistematik olarak ölçmektir. Bu araç, mevcut ödül sistemlerinin öğretmenlerin motivasyonunu, mesleki gelişim çabalarını ve örgütsel hedeflere ulaşmalarını ne ölçüde desteklediğini değerlendirmeye olanak tanır.

Ölçek, ödüllendirme uygulamalarının sadece varlığını değil, aynı zamanda bu uygulamaların şeffaflık, hakkaniyet ve bireysel ihtiyaçları karşılama açısından ne kadar başarılı olduğunu da ortaya koyarak eğitim yöneticilerine ve politika yapıcılara değerli geri bildirim sağlamayı hedeflemektedir. Bu sayede, daha adil ve motive edici ödül stratejilerinin geliştirilmesine katkıda bulunur.

Yapı

İlköğretim Öğretmenlerinin Ödüllendirilmelerine Dönük Uygulamaların Etkililik Düzeyi Ölçeği, öğretmenlerin ödüllendirme uygulamalarına dair algıladıkları etkililiği üç ana boyutta ölçen çok boyutlu bir yapıyı temsil eder. Bu yapı, ödüllendirmenin hem kurumsal hem de bireysel düzeydeki

etkileşimini kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.

Ölçeğin alt boyutları şunlardır:

Ödüllerin Örgütsel Hedefleri Destekleme ve Bireysel Gereksinimleri Karşılama Düzeyi (13 madde)

Ödüllendirmede Açıklık ve Adillik Düzeyi (10 madde)

Ödüllerin Öğretmen Gereksinimlerini Karşılama Düzeyi (3 madde)

Bu boyutlar, bir ödül sisteminin başarısının, yalnızca maddi teşviklerle değil, aynı zamanda sürecin **effaflılığı** ve çalışanların kişisel ve mesleki gelişim beklentilerini karşılamasıyla da doğrudan ilişkili olduğunu varsayan modern yönetim teorilerine dayanmaktadır.

Geçerlik

Ölçeğin yapısal geçerliği, faktör analizi sonuçları ile desteklenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, maddelerin ilgili alt boyutlar altında toplandığı ve yeterli düzeyde faktör yüklerine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum, ölçeğin amaçlanan psikolojik yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Ölçek maddelerinin **faktör yükleri** 0.49 ile 0.82 arasında değişmektedir. Bu yüksek yükler, maddelerin ölçülen yapıyı temsil etme gücünün kabul edilebilir düzeyde olduğunu işaret etmektedir. Faktör yükü 0.45'ten düşük olan maddeler, ölçeğin yapısal sağlığını korumak amacıyla analiz sürecinde çıkarılmıştır.

Güvenirlilik

Ölçeğin iç tutarlılığı, **Cronbach Alfa katsayısı** kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen katsayılar, ölçeğin alt boyutlarının yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Güvenirlilik değerleri alt boyutlara göre aşağıdaki gibidir:

Ödüllerin Örgütsel Hedefleri Destekleme ve Bireysel Gereksinimleri Karşılama Düzeyi Alt Boyutu için **Alfa Katsayısı**: 0.94

Ödüllendirmede Açıklık ve Adillik Düzeyi Alt Boyutu için **Alfa Katsayısı**: 0.92

Ödüllerin Öğretmen Gereksinimlerini Karşılama Düzeyi Alt Boyutu için **Alfa Katsayısı**: 0.75

Özellikle ilk iki alt boyutta 0.90'ın üzerinde elde edilen yüksek alfa değerleri, ölçek maddelerinin ilgili yapıyı son derece tutarlı bir şekilde ölçtüğünü ve ölçeğin yüksek iç güvenirlığe sahip olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Ölçeğin geliştirme çalışması bir doktora tezi kapsamında yürütülmüş olup, yapı geçerliğini

sağlamak amacıyla açılmaya çalışılan faktör analizi kullanılmaktadır. Bu analiz, ölçeğin teorik olarak beklenen üç temel faktörden oluştuğunu doğrulamaktadır. Ölçek, toplamda 26 maddeden oluşmaktadır.

Maddelerin faktör yüklerinin 0.49 ile 0.82 aralığında olması, her bir maddenin kendi faktörüne güçlü bir şekilde katkıda bulunduğunu göstermekte ve ayrıntı edicilik düzeyinin yeterli olduğunu kanıtlamaktadır. Faktör analizine ek olarak, ölçeğin geliştirme amaçlarında uzman görüşlerine başvuruldu ve düşük yük taşıyan maddelerin elemeyle çıkarıldığı belirtilmiştir.

Araç

Test Türü: Geliştirme Ölçeği (Özel Amaçlı Tutum ve Algı Ölçeği)

Format: 5'li Likert Tipi Derecelendirme. Yanıt seçenekleri 1=Pek Çok, 5=Pek Az şeklinde düzenlenmiştir.

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: İlköğretim Okulu Öğretmenleri ve Yöneticileri

Yaş Grubu: Yetişkin (Meslek Hayatındaki Öğretmenler)

Popülasyon Detayları: İlköğretim okullarında görev yapan eğitim personeli. Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada İzmir ilindeki örnekleme kapsamaktadır.

Test Metodolojisi: Öz bildirim (Self-report) yöntemiyle uygulanan bir ölçektir. Puanlama, 5'li Likert ölçeği üzerinden gerçekleştirilir. Ölçek, ödüllendirme uygulamalarının etkinliğine dair algı düzeyini ölçer. Ölçek, toplam 26 maddeden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Çi Güvenirlik, Alfa Katsayısı, Faktör Yükü, Örgütsel Hedefler, Adillik, Etkinlik, Eğitim Yönetimi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlama: Bilgi mevcut değildir.

Kurumsal E-posta Adresleri: yilmaz.tonbul@ege.edu.tr

Yazın Adresi: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir (Ölçeğin geliştirildiği tezin başlı olduğu kurum).

İzinler, Ücret ve Test Yeri

Test Yeri: 2002

İzinler ve Ücret: Ölçek, Yılmaz Tonbul'un doktora tezi kapsamında geliştirilmiştir. Akademik çalışmalarda kullanılmak üzere yazar ile iletişime geçilmesi tavsiye edilir. Ticari amaçlı kullanımlarda yasal izinlerin alınması gereklidir.

Bu ölçeğin dayandığı doktora tezine ait bağlantı YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde mevcuttur: tez.yok.gov.tr

Ölçeğin orijinal PDF dokümanı burada indirilebilir: ilkogretim-ogretmenlerinin-odullendirilmelerine-donuk-uygulamalarin-etkililik-duzeyi-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Tonbul, Y. (2002). *İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerine dönük ödüllendirme uygulamalarının etkinliği ve öğretim performansına dayalı öğretmen ödüllendirme yaklaşımının önerisi (İzmir örneği)*. (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

İlköğretim Öğretmenlerinin Ödüllendirilmelerine Dönük Uygulamaların Etkililik Düzeyi Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri, orijinal dilinde korunmuş olup hiçbir şekilde değiştirilmemiştir.

Ödüllerin Örgütsel Hedefleri Destekleme ve Bireysel Gereksinimleri Karşılama Düzeyi (13 madde):

1) Türk eğitim sisteminde ödüllendirme uygulamaları ilköğretim amaçlarının gerçekleştirilmesini desteklemektedir.

Ödüllendirmede Açıklık ve Adillik Alt Boyutu (10 madde):

13) Türk eğitim sisteminde ödüllendirme ölçütleri açık ve anlaşılmalıdır.

Öğretmen Gereksinimlerini Karşılama Düzeyi (3 madde):

24) Türk eğitim sisteminde ödüllendirme uygulamaları, öğretmenin kendisini mesleki yönden geliştirmeye çabasının desteklemektedir.